

140
FEBRER
2016

EL MÓN EL 2016: deu temes que marcaran l'agenda internacional*

Eduard Soler i Lecha (coord.), coordinador de recerca, CIDOB

* Text tancat el 24 de gener de 2016. Aquesta Nota Internacional és fruit de la reflexió col·lectiva de l'equip d'investigadors del CIDOB. Coordinat i redactat per Eduard Soler i Lecha, ha comptat amb les aportacions d'Anna Ayuso, Jordi Bacaria, Anna Bardolet, Moussa Bourekba, Luigi Carafa, Carmen Claudín, Josep Maria Coll, Paula de Castro, Nicolás de Pedro, Anna Estrada, Francesc Fàbregues, Oriol Farrès, Blanca Garcès, Francis Ghilès, Óscar Mateos, Pol Morillas, Elena Sánchez, Héctor Sánchez, Santiago Villar i Eckart Woertz.

Traducció del castellà: Olga Viñals Yúfera

Vulnerabilitat, o el que és el mateix, una capacitat minvada per afrontar el risc, pot ser la paraula de moda el 2016. *Vulnerable* serà la recuperació econòmica global. *Vulnerables* seran els qui depenguin en major grau dels alts preus del petroli o de la inversió i la demanda xineses. *Vulnerables* seran drets i llibertats que crèiem adquirits i que es poden veure sacrificats en nom de la seguretat. *Vulnerables* seran també els lideratges, les aliances i els processos d'integració regional.

Tot això succeirà en un context d'acceleració de processos de canvi i contradiccions entre forces que empenyen en direccions oposades. A l'agenda internacional, es materialitzaran, amb intensitat especial, macro tendències com les revolucions tecnològiques, els processos d'urbanització o els canvis en la redistribució del poder global i

El 2016 es materialitzaran, amb intensitat, especial macro tendències com les revolucions tecnològiques, els processos d'urbanització o els canvis en la redistribució del poder global i regional.

Els exportadors d'hidrocarburs perdran influència global per la descartelització del mercat de l'energia i, a escala domèstica, augmentarà la pressió per diversificar les seves economies.

El 2016 s'acceleraran la digitalització i la robotització de l'economia, la qual cosa es traduirà en un debat més intens sobre el futur del treball i l'educació.

L'entrada en vigor del TTIP dependrà de l'ambició del nou tractat i també del grau i direcció que prenguin les mobilitzacions socials a ambdós costats de l'Atlàntic.

El control de les rutes marítimes i de punts estratègics per al comerç mundial adquirirà especial protagonisme el 2016.

En la lluita contra Daesh, diversos actors regionals i globals poden començar a abandonar posicions maximalistes a la recerca d'acords que els permetin mantenir la credibilitat i, eventualment, obtenir contraprestacions en altres espais de negociació.

El 2016 el nombre de refugiats i desplaçats interns continuarà batent rècords. No desapareixeran els motius pels quals fugen ni es generaran condicions propícies per al retorn.

regional. Es tractarà d'un any que registrarà la incapacitat de resoldre múltiples crisis (refugiats, integració europea, emergents, entre moltes d'altres) fins al punt d'anar desvirtuant el mateix concepte de *crisi* ja que es convertiran o bé en fenòmens crònics o en manifestacions de processos de canvi de llarg recorregut.

Sense oblidar les inevitables sorpreses que tot any per venir proporciona... Qui podia preveure el 2015 que esclataria l'escàndol de les emissions dels motors dièsel de Volkswagen o que Turquia faria caure un caça bombarder rus? Però, intuïnt en quines circumstàncies i en quines àrees geogràfiques adquiriran més transcendència, podem apostar per deu temes que faran parlar molt. I, al final d'aquest document, apuntem alguns esdeveniments que convé tenir marcats a l'agenda i d'altres que encara esperen data.

1. Risc en els mercats emergents

L'epicentre de la gran crisi econòmica global s'ha anat desplaçant. Va començar al cor del sistema, els Estats Units, però va ser a Europa i, concretament, als països de la seva perifèria sud, on es va fer més persistent. El 2016 pot ser que algunes economies emergents prenguin el relleu. Començant per la més gran, la Xina. Es diu que quan els elefants corren, la resta d'animals tremolen. Si el que presentem és alguna cosa més que un refredat, les conseqüències transcendiran les fronteres del gegant asiàtic.

D'una banda, aquesta eventualitat pot suposar un cop dur per a aquelles economies (moltes d'elles en països en desenvolupament i productores de matèries primeres) creixentment dependents del mercat xinès i de les seves inversions en grans infraestructures. De l'altra, això pot frenar els plans de la reserva federal nord-americana d'anar posant fi a la seva política d'expansió monetària ja que, en cas que no ho fes, estaria empenyent encara més l'economia xinesa i la d'altres països emergents cap a una zona de turbulències. I, finalment, aquesta possibilitat posarà en dubte el «model xinès» que fins ara ha inspirat altres economies en desenvolupament.

Un altre mercat emergent sobre el qual es mantindran les especulacions és el Brasil. El 2016 el país continuarà en re-

L'epicentre de la gran crisi econòmica global s'ha anat desplaçant. El 2016 pot ser que algunes economies emergents prenguin el relleu.

cessió, persistirà l'assetjament polític contra la presidència de Dilma Rousseff i, probablement, prosseguiran les manifestacions de descontentament ciutadà, tant pels escàndols de corrupció com pels creixents nivells d'atur. El que farà del 2016 un any especial per al Brasil és la celebració dels Jocs Olímpics d'Estiu a Rio de Janeiro, que posaran el país a l'aparador mundial.

2. Vulnerabilitat pels baixos preus del petroli i d'altres matèries primeres

La tensió a la baixa sobre els preus del petroli es mantindrà tret que, en la cimera ordinària de l'OPEP (Organització de Països Exportadors de Petroli) del 2 de juny, els països productors actuïn a l'uníson i decideixin reduir-ne la producció. L'escenari es preveu poc probable ja que l'Aràbia Saudita està disposada a perdre sempre que els seus rivals recullin pèrdues encara majors. Un d'aquests és l'Iran, que posarà al mercat la seva producció de cru aprofitant el final de les sancions internacionals. A més, no es tracta només d'una qüestió d'oferta, sinó també de demanda. Especialment, si es confirma la desaceleració (i, en certs casos, la recessió) d'algunes economies emergents i si Europa, el Japó i els Estats Units es mostren incapaces de prendre el relleu del creixement.

Entre els països que es poden veure més afectats es troben Rússia, Veneçuela i Nigèria. Per a tots tres, les dificultats pressupostàries poden multiplicar un altre tipus de desafiaments com ara les sancions occidentals, en el cas de Moscou; la inestabilitat política i l'enfrontament institucional, a Caracas, i la lluita contra Boko Haram, per a Abuja. I els tres mereixen una atenció especial per l'impacte que una desestabilització podria provocar entre els seus veïns. Encara que la repercussió sistèmica pugui ser menor, convé no passar per alt altres *petroestats* com el Kazakhstan, l'Azerbaidjan o Guinea Equatorial, uns països que s'han caracteritzat per un control polític ferri construït sobre les rendes del petroli i que no s'han preocupat per corregir les desigualtats existents en el seu si. Finalment, aquests preus baixos poden augmentar les tensions entre el Govern del Kurdistan iraquí i Bagdad, complicant una mica més la situació a l'Orient Mitjà.

Seria un error fixar l'atenció només en les vulnerabilitats que causa el descens dels preus del petroli. Encara que es dilati més en el temps, la tendència a la baixa també afecta els preus del gas natural. Un país especialment perjudicat és Algèria: no ha fet els deures en les últimes dècades ni per augmentar-ne la producció ni per diversificar la seva economia i, a més, el seu president, greument malalt, no ha nomenat encara un successor.

En l'àmbit del gas natural, veurem com, a través de l'augment de la producció de gas d'esquist (*shale gas*) i de l'augment d'instal·lacions de líquüefacció i regasificació, resultarà més senzill diversificar els proveïdors. L'impacte geopolític a Europa serà notable en la mesura que anirà incorporant dos proveïdors -l'Iran i els Estats Units-, i disminuint progressivament la dependència respecte a Rússia.

I la pressió a la baixa es pot estendre a altres matèries primeres. Els dubtes sobre els països emergents, i, en concret, sobre la Xina, poden tenir efectes negatius per als preus d'algunes matèries primeres. Ja s'està notant, per exemple, en el coure (un cop dur però no letal per a Xile, primer productor d'aquest metall). Pel que fa als productes agrícoles, la situació és una mica més complexa. El 2015 ja va presentar una baixada de preus, que, si es prolonga, representarà per a un país com el Brasil un problema afegit a la seva malparada economia. D'altra banda, convindrà estar atents a les condicions climàtiques: els preus baixos del 2015 també han estat causats per collites abundants però alguns climatòlegs prediuen que el fenomen meteorològic conegut com *El Niño* podria ser especialment virulent el 2016 i fer malbé la producció agrícola, sobretot al sud-est asiàtic.

3. Revolucions tecnològiques

El 2016 no es caracteritzarà tant per l'aparició de noves tecnologies com per la constatació de la irreversibilitat del seu impacte en la distribució del poder, en el model econòmic i, fins i tot, en qüestions ètiques i legals. En aquest sentit, són quatre els àmbits que mereixen una atenció especial.

Les energies renovables es continuaran expandint. Els seus costos de producció han disminuït tan notablement que continuen sent competitives en un context de preus d'hidrocarburs baixos. El repte més important serà l'emmagatzematge i la integració en les xarxes elèctriques. La irrupció en els mercats de les bateries Tesla per a ús domèstic o els avenços en l'autonomia dels cotxes elèctrics auguren canvis de llarg recorregut i amb una forta dimensió geopolítica. Els exportadors d'hidrocarburs perdran influència global per la descartelització del mercat de l'energia i, a escala domèstica, augmentarà la pressió per diversificar les seves economies. D'altra banda, augmentarà la rellevància dels productors de materials escassos i, si avança la investigació en el camp de les bateries, un dels principals beneficiats seria Xile, el principal productor mundial de liti.

S'acceleraran la digitalització i la robotització de l'economia, la qual cosa es traduirà en un debat més intens sobre el futur del treball i l'educació. Continuaran existint llocs de treball que avui donen feina a centenars de milions de persones? Quines noves ocupacions apareixeran? Serà possible el reciclatge professional i, si no ho és, com s'afrontarà el risc d'exclusió social? Anem cap a una economia més terciaritzada i precaritzada, amb un pes més important en el mercat de treball dels serveis personals? Com adaptar el sistema educatiu, incloent-hi la formació professional, a aquestes transformacions? Mentre prossegueixen aquests debats entre experts i actors econòmics i socials, milers d'emprenedors continuaran obrint noves vies de negoci, especialment en l'àmbit de l'economia col·laborativa. Aquests avenços també obriran nous desafiaments en termes de seguretat en la mesura que grups terroristes i xarxes criminals aprofiten els angles morts de l'economia digital.

El 2016, es compleixen quinze anys de la creació de Wikipedia, i deu del primer tuit: serà inevitable reflexionar sobre com està canviant la manera d'informar-nos i de comunicar-nos. I també sobre els intents per controlar i censurar els fluxos d'informació, sobre els límits a la llibertat d'expressió i sobre la recuperació de formes *vintage* d'informació, comunicació i activisme.

Finalment, els avenços en matèria d'intel·ligència artificial i robotització generaran problemes de naturalesa ètica i legal, semblants als que s'han produït en relació amb els drons. La mobilització de la comunitat científica, el lideratge d'activistes com Jody Williams —Premi Nobel de la Pau 1997 que va llançar la campanya internacional per a la prohibició de les mines antipersones— i la creixent cobertura del fenomen en la premsa, augmentaran la consciència social sobre els riscos que comporta la investigació en sistemes armamentístics autònoms, denominats popularment *killer robots*.

4. Blocs desgastats i aliances volàtils

Una UE absorbida per problemes interns tindrà més dificultats per projectar-se globalment. I és que el 2016 serà un

any marcat per quatre grans desafiaments: la recuperació econòmica, l'arribada i la integració de refugiats, el referèndum sobre la permanència del Regne Unit a la UE (sense data acordada però es podria celebrar a mitjans d'any) i el gir cap a polítiques populistes i d'extrema dreta en governs de l'Europa central. En aquest sentit, caldrà seguir atentament les decisions del Govern polonès ja que, com en el cas d'Hongria, podrien suposar un torpede en la línia de flotació dels valors i els principis europeus.

El 2016 també es farà evident que els BRICS no són (si és que alguna vegada ho han estat) ni un bloc compacte ni una alternativa a la governança financera global. Entre aquests, l'Índia serà un país festejat per tots. Per dos motius: a diferència d'altres potències emergents, compta amb perspectives de creixement favorables i tant es pot inclinar cap als Estats Units com cap als seus poderosos veïns del nord.

En aquest context de blocs desgastats, les aliances seran cada vegada més unidimensionals (articulades a l'entorn d'un tema concret) i, per tant, semblaran volàtils i fins i tot contradictòries. L'Orient Mitjà oferirà l'exemple més clar. Encara que resultarà temptador intentar simplificar aquest trencaclosques al·ludint a un bloc sunnita liderat per l'Àrab Saudita enfrontat a un bloc xiïta liderat per l'Iran, en ocasions més que suficients es podrà comprovar que ni són blocs homogenis ni s'articulen només en clau sectària. Tal

Rússia, Veneçuela i Nigèria mereixen una atenció especial per l'impacte que una desestabilització podria provocar entre els seus veïns.

com succeeix des de fa anys, pot ser que presumptes aliats en un tema (per exemple, el conflicte a Síria) es trobin en camps oposats en altres aspectes (en relació amb els Germans Musulmans o sobre el conflicte araboisraelià). Una altra de les tendències que s'accentuarà aquest any és que la UE i els Estats Units veuran minvada la seva confiança en els seus aliats tradicionals (Israel, Àrab Saudita, Egipte i Turquia) i miraran amb interès creixent el paper que pot exercir l'Iran.

A l'Amèrica Llatina, el bloc bolivarià es continuarà debilitant. La tensió en les institucions i als carrers a Veneçuela serà recurrent i caldrà estar atents al desenvolupament de les eleccions a Nicaragua, el 6 de novembre. L'Equador mantindrà una política pragmàtica, i la normalització de relacions entre Cuba i els Estats Units prosseguirà. Això es produirà en el marc de processos més amplis de viratge del continent cap a la dreta (l'element clau el 2016 podrien ser les eleccions al Perú) i de dificultats internes d'aquells països amb mitjans o voluntat per exercir lideratge, especialment el Brasil.

En contrast amb la tendència dels blocs en descomposició i les aliances volàtils, veurem com les relacions transatlàntiques i transpacífiques heretades del context de guerra freda gaudiran d'una relativa bona salut, amb una agenda que combinarà qüestions de seguretat (Corea del Nord, Ucraïna) i de liberalització comercial. En la fase final del mandat

d'Obama s'acceleraran els tempos per tancar les negociacions del TTIP (Associació Transatlàntica de Comerç i Inversió), l'entrada en vigor del qual dependrà de l'ambició del nou tractat i també del grau i la direcció que prenguin les mobilitzacions socials a ambdós costats de l'Atlàntic.

5. Geopolítica marítima

El control de les rutes marítimes i de punts estratègics per al comerç mundial adquirirà especial protagonisme el 2016 i ho farà en cinc espais concrets. El primer és l'Amèrica Central on s'inaugurarà l'ampliació del canal de Panamà per permetre el trànsit de vaixells de més capacitat de càrrega. Però també serà un any d'especulacions sobre la viabilitat de la ruta alternativa que la Xina ha estat impulsant a Nicaragua.

El segon és l'Orient Mitjà. Grups terroristes i xarxes de criminalitat organitzada continuaran operant al Sinaí, tot projectant-se no només com una amenaça per a la seguretat d'Egipte sinó també a escala global per la proximitat amb el canal de Suez. L'estret de Bab al-Mandab també despertaran interès, per la proximitat del conflicte al Iemen però, sobretot, pels plans de la Xina de consolidar la seva presència en aquesta zona amb una base militar a Djibuti. I, finalment, l'estret d'Ormuz, punt clau per al comerç de petroli i de gas natural líquid, apareix com un dels riscos

Els refugiats continuaran sent un dels temes principals de l'agenda europea i es continuarà constatant el fracàs col·lectiu en la gestió d'aquesta crisi.

globals que comportaria una escalada de tensió entre saudites i iranians.

El tercer és la Mediterrània oriental, sobretot si s'assolís un acord per a la resolució del conflicte a Xipre, que obriria, així, noves oportunitats per explotar els jaciments de gas natural. Les esperances són més altes que mai per dos motius: d'una banda, el perfil dialogant i la voluntat genuïna d'arribar a un acord dels presidents Nikos Anastasiadis i Mustafa Akinci, i, de l'altra, l'interès més important que podria mostrar Turquia a arribar a un acord després d'haver anat acumulant massa fracassos en política exterior. L'acord esmentat li permetria, a més, donar un impuls a les negociacions d'adhesió a la UE.

El quart és l'Àrtic. Una Rússia assertiva i l'evidència del canvi climàtic (el 2016 pot ser un any rècord quant al retrocés de l'extensió de la superfície glaçada a l'Àrtic) contribuiran a augmentar l'interès pel control d'aquest espai, tant en termes de rutes comercials, d'explotació dels recursos del fons marí, com de seguretat convencional.

I, per últim, però no per això menys important, convindrà estar atents a les conseqüències del desafiament nord-coreà a l'Àsia oriental i a les reaccions defensives que això pugui provocar en els veïns sud-coreans i al Japó. Quant a les disputes marítimes en aquesta mateixa zona, les pretensions

de Pequín al mar de la Xina Meridional continuarà sent un factor d'alt risc. Al sud-est asiàtic, les Filipines cobriran una rellevància especial, perquè s'hi celebraran unes eleccions crucials al maig i perquè és un dels països que contemplan les maniobres xineses amb més preocupació. La tensió entre Pequín i Taipei també podria pujar d'intensitat després de les eleccions taiwaneses del gener.

En un món en què la geopolítica marítima adquireix més rellevància, també ho farà l'atractiu de les grans ciutats portuàries, especialment en la mesura que se sàpiguen connectar a grans xarxes globals i utilitzin aquest factor per atreure inversió en camps que vagin més enllà del sector logístic.

6. Ciutats sostenibles i resilients

Vivim en un món cada vegada més poblat (7.400 milions de persones) i més urbà (54%), i la tendència, segons les Nacions Unides, no té aparences de capgirar-se. Per al 2030 es preveu una població global de 8.500 milions dels quals el 60% viurà en ciutats. L'èxode rural s'accelerará, especialment en les economies emergents i als països on ja es fa evident l'escalfament global. A més, la comprensió de què és i què no és un àmbit urbà s'anirà modificant amb la consolidació i la universalització del fenomen metropolità. Bona part dels problemes i els desafiaments de

les ciutats transcendeixen les polítiques dels municipis i això obliga a adoptar noves formes de governança metropolitana.

Una de les principals cites de l'any 2016 és la tercera Conferència de les Nacions Unides sobre Habitatge i Desenvolupament Urbà Sostenible (Habitat III). Aquest fòrum es reunirà a la capital de l'Equador, Quito, i tindrà per davant el repte de traduir en termes de polítiques urbanes els Objectius de Desenvolupament Sostenible i les conclusions de l'acord climàtic de París. Les ciutats lluitaran perquè se les reconegui no només com un tema sinó també com un actor i un soci imprescindible per assegurar un desenvolupament sostenible. I ho faran per voluntat pròpia però també per pressió ciutadana ja que els efectes de l'escalfament global i la contaminació mobilitzaran els residents dels nuclis urbans, tot exigint solucions que sovint no rauen només en les mans dels governs locals.

El creixement ràpid i sovint desordenat de les zones urbanes està augmentant la seva vulnerabilitat a grans desastres naturals. Desgraciadament, és fàcil que en el decurs del 2016 tinguem l'ocasió de constatar-ho en forma de terratrèmols i inundacions, posant sobre la taula la necessitat d'augmentar la resiliència de les ciutats. D'altra banda, aquesta agenda tendirà a ampliar-se per abordar com les ciutats han de fer front a un altre tipus d'emergències i crisis. Per exemple, com acomodar una arribada massiva de refugiats, com reduir els nivells creixents de desigualtat, com sobreposar-se a l'amenaça terrorista, com fer front a una pandèmia o com lluitar contra el crim organitzat.

En un context en què es produeix una concentració de població, riquesa i poder a les ciutats, els seus representants polítics tindran cada vegada més projecció. La capacitat d'actuar coordinadament serà essencial per incidir en les polítiques dels estats i, fins i tot, en la conformació de l'agenda internacional.

7. El llegat d'Obama i la nova Administració nord-americana

Els nord-americans estan cridats a les urnes el 8 de novembre de 2016 i la resta del món continuarà tenint la sensació que l'impacte d'aquest resultat l'afecta enormement. Serà un any en què es farà balanç del llegat d'Obama en temes com ara la política migratòria, el desglaç de les relacions amb Cuba, el compromís amb la lluita contra el canvi climàtic o l'aposta diplomàtica en relació amb el programa nuclear iranià. D'altra banda, en la recta final de la seva presidència és probable que redobli esforços per endurir els requisits per a la possessió d'armes. Amb tot, el seu serà un llegat incomplet si no compleix una de les promeses fetes en accedir a la presidència: el tancament del penal de Guantánamo.

Encara que Bernie Sanders ha anat escalant posicions, a començaments d'any totes les apostes situen Hillary Clinton com la persona més ben situada, tant per ser nominada candidata en les primàries demòcrates com per aconseguir la presidència. Igual que l'elecció d'Obama va intensificar el debat sobre el paper de la població afroamericana, la de Clinton obrirà el debat sobre l'impacte que pot tenir el fet que una dona lideri la primera potència mundial. També es parlarà del paper de les dinasties en la política nord-americana, i del grau de continuïtat o canvi respecte a l'Administració Obama.

L'elecció del candidat republicà estarà marcada pel perfil controvertit del favorit en les enquestes, Donald Trump. Un magnat immobiliari que s'ha fet mundialment famós pel seu discurs islamòfob, el seu rebuig d'acollir refugiats i la promesa de mà dura en matèria d'immigració. Guanyi o no, el seu ascens és un indicador d'un procés de frustració i radicalització de part de la societat nord-americana i obliga a plantejar-se com podria alterar els equilibris internacionals el fet que algú amb aquest perfil s'assegués al despatx oval. Un efecte col·lateral de l'ascens de Trump és que fa aparèixer els seus principals rivals, Ted Cruz i Marco Rubio, com a moderats malgrat que mantenen actituds dures en temes com la negociació del canvi climàtic, la llibertat de posseir armes o la política exterior.

Sectors demòcrates a Washington acaricien la idea que Trump sigui el seu rival, argüint que això mobilitzaria les seves bases. Com a precaució, cal recordar que, salvant les distàncies, la nominació de Reagan el 1980 va generar sentiments semblants i, al final, va ser ell qui va guanyar les eleccions. La nominació de Cruz i Rubio ens situarien en una elecció més ajustada i en la necessitat de prestar més atenció al paper del vot llatí en uns Estats Units que viuen profundes transformacions demogràfiques.

8. Estats fallits, espais desgovernats i terrorisme global

No són fenòmens nous, però el 2016 mostrarà probablement noves edicions d'aquestes amenaces a la seguretat global. La fragilitat, el col·lapse o la inoperància de les estructures estatals així com l'enfortiment de grups armats (milícies, grups insurgents, xarxes de crim organitzat) generen, en unes ocasions, buits de seguretat i, en d'altres, un desafiament a les institucions de l'ordre de seguretat regional i global. En aquest moment, hi ha exemples en àmplies zones del Sahel i la banya d'Àfrica, al Sinaí, a Líbia, Síria, l'Iraq, el Iemen, l'Afganistan i el Pakistan.

El 2016 aquests espais seran un focus d'inestabilitat global i serviran com a base operativa de grups terroristes creixentment connectats entre si i com a pulmó per a tota mena de xarxes criminals. En aquest sentit, els tres grups amb més capacitat destructiva seran els talibans, Boko Haram i Estat Islàmic (EI), també conegut amb el seu acrònim àrab Daesh. Les diferents coalicions internacionals contra aquest últim grup només aconseguiran el seu objectiu si actuen coordinadament, si utilitzen altres instruments a més del militar i, més important encara, si compten amb un suport terrestre local. Creiem que aquestes condicions només es compliran parcialment i, per tant, intuïm pèrdues de territori i de popularitat d'aquest grup però no la seva plena desaparició de l'escenari de conflicte.

Amb una població que reclama seguretat i uns estats disposats a proporcionar-ne, la política de la por dominarà tant en sistemes democràtics com en règims autoritaris.

Evidentment, el que succeeixi amb EI estarà íntimament vinculat amb els intents de trobar una solució negociada al problema a Síria. Apostem per una intensificació d'esforços diplomàtics en un context caracteritzat per la fatiga del conflicte: diversos actors regionals i globals poden començar a abandonar posicions maximalistes a la recerca d'acords que els permetin mantenir la credibilitat i, eventualment, obtenir contraprestacions en altres espais de negociació. Els senyals que un acord podria ser més a prop arribarien en cas que Moscou i Teheran deixessin intuir que al-Assad no pot o no ha de pilotar el futur del país. No obstant això, dos elements poden acabar tancant aquesta finestra d'oportunitat: que, al final, acabin pesant més la rivalitat entre potències regionals (especialment entre l'Iran i l'Àrabia Saudita) o que els actors locals demostrin més autonomia i es regeixin per càlculs d'interessos que puguin diferir dels seus patrocinadors estrangers.

Relativament desconnectats del que succeeixi a Síria i l'Iraq, terroristes vinculats de manera més o menys explícita amb EI prosseguiran la seva campanya de projecció del terror a escala global. I en el Sahel i el Magrib veurem com competeixen aquestes «noves expressions del terrorisme» amb altres grups que encara actuen sota el paraigua i amb la metodologia d'Al-Qaeda.

9. Refugiats en un món fortificat

El 2016 el nombre de refugiats i desplaçats interns continuarà batent rècords. No desapareixeran els motius pels quals fugen ni es generaran condicions propícies per al retorn. De la mateixa manera, no hi haurà grans canvis ni en l'origen ni en la destinació. L'Orient Mitjà, la zona del llac Txad, la Banya d'Àfrica, l'Afganistan i Birmània seran els llocs d'on fugin milions de persones, que trobaran acollida fonamentalment en una primera corona de països veïns. Un elevat nombre, però, empenirà rutes més llargues i perilloses. Per tant, hi haurà més pressió cap al continent europeu i també cap a Austràlia.

Serà precisament la impossibilitat del retorn però també l'escassetat de recursos d'agències especialitzades de les Nacions Unides el que augmentarà la pressió a escala local sobre com integrar aquesta població en el mercat de treball, en el sistema educatiu i en la societat en el seu conjunt. El Líban és un dels països més vulnerables a aquesta pressió per l'altíssima proporció de refugiats que acull, per la reduïda extensió del seu territori i per la complexitat dels equilibris entre comunitats.

Els refugiats continuaran sent un dels principals temes de l'agenda europea i es continuarà constatant el fracàs col·lectiu en la gestió d'aquesta crisi. Si el 2015, el debat se centrava en com fer front a una emergència humanitària, el 2016 guanya-

Les ciutats lluitaran perquè se les reconegui no només com un tema sinó també com un actor i un soci imprescindible per assegurar un desenvolupament sostenible.

rà pes la qüestió de la integració dels refugiats en les societats d'acollida. I els moviments xenòfobs adaptaran el seu discurs de la por d'aquesta nova realitat: no parlaran només d'invasió sinó que presentaran els refugiats com un enemic interior, una espècie de cavall de Troia. La cancellera Merkel, que al principi d'aquesta crisi es va pronunciar a favor d'una política de braços oberts, es veurà cada vegada més qüestionada per membres del seu propi partit. Un mal resultat en les eleccions regionals d'aquest any destaparia tensions successòries i podria endurir les polítiques d'acollida.

Els estats membres i les institucions europees no tindran altre remei que reconèixer que l'actual sistema de distribució de refugiats així com la política d'asil (sistema de Dublín) ni funcionen ni funcionaran. Però aquesta constatació i les modificacions que se'n derivin no es traduiran en mecanismes més justos i eficients. En paral·lel, es multiplicaran els esforços per reforçar les fronteres exteriors de la UE i per arrencar més col·laboració de Turquia i dels països d'origen i trànsit.

10. Securocràcies

El concepte de *securocràcia* és utilitzat aquí amb dos significats. El primer indica que són elements vinculats als costos de seguretat (exèrcit, policia, serveis d'intel·ligència) que

exerceixen el poder, de vegades a través de vies informals. El segon es refereix a la invocació de la seguretat com a mecanisme de legitimació del poder i com a prioritat absoluta de l'acció de govern. És aquesta segona accepció la que prendrà cos el 2016, i es traduirà en la perpetuació de mesures excepcionals (desplegament de l'exèrcit als carrers, restabliment de controls fronterers on ja no n'hi havia, tocs de queda, entre d'altres).

En conseqüència, es qüestionaran drets que es creien adquirits. Per exemple, a França s'intensificarà el debat sobre el dret a la pròpia nacionalitat. A Turquia s'imposaran més límits a la llibertat d'expressió i manifestació en un clima de creixent violència pel repunt del terrorisme i l'enfrontament en zones urbanes entre les forces de seguretat de l'Estat i el PKK (Partit dels Treballadors de Kurdistan). En la UE, apareixeran més restriccions a la lliure circulació de persones. Globalment, l'amenaça terrorista serà la millor excusa per introduir nous mecanismes de control sobre la població, encara que aquests puguin tenir altres motivacions. La Xina n'ofereix un exemple clar amb la implementació de la recentment adoptada llei antiterrorista.

Amb una població que reclama seguretat i uns estats disposats a proporcionar-ne, la política de la por dominarà tant en sistemes democràtics com en règims autoritaris. Seran molts els líders que invocaran la cèlebre frase de de Gaulle «o jo o el caos». En aquest sentit, enguany convé prestar atenció espe-

cial al continent africà. Són diversos els presidents africans que mostraran el 2016 la seva voluntat de perpetuació en el poder. El primer a fer-ho serà el d'Uganda, Yoweri Museveni, en el poder des del 1986 i que buscarà un

nou mandat en les eleccions de febrer.

El debat sobre la seguretat a l'Amèrica Llatina serà diferent. A tot el continent, però especialment a Mèxic, l'Amèrica Central i Veneçuela, la societat reclamarà que es redueixin els altíssims nivells d'inseguretat ciutadana, la impunitat del crim organitzat i la ineficiència o la parcialitat de la justícia. I, per acabar amb una nota optimista, el 2016 hauria de ser l'any en què es posi fi a dècades de conflicte a Colòmbia. El procés de pau ha arribat a un punt de no retorn i això obrirà per al Govern i la societat colombiana nous reptes en matèria de seguretat, com el de la desmobilització, el desarmament i la reintegració de combatents.

Vint-i-cinc cites que ja es poden marcar en l'agenda...

16 de gener.	Eleccions generals a Taiwan. Podrien posar fi a un període de distensió entre Taipei i Pequín. Serà el preàmbul a unes altres eleccions al continent asiàtic com ara les de les Filipines (maig) i Hong Kong (setembre).
20-23 de gener.	Fòrum Econòmic Mundial. Com cada any, la localitat suïssa de Davos es converteix en punt de trobada entre líders polítics i econòmics per parlar de riscos i reptes globals, però també per veure i deixar-se veure.
24-31 de gener.	Cimera de la Unió Africana a Addis Abeba. A l'entorn de la cimera, organitzacions de la societat civil africana faran sentir la seva veu ja que la Unió Africana ha declarat el 2016 any dels drets humans.
12-14 febrer.	Conferència de Seguretat de Munic. Una cita ineludible que arriba a la seva 52a edició. Tan important com l'agenda pública seran les trobades que els participants mantinguin en paral·lel a la conferència.
26 de febrer.	Eleccions legislatives a l'Iran. Malgrat les traves dels sectors més durs del règim, poden confirmar el suport popular a la línia de moderació. Condicionaran la política iraniana a llarg termini ja que l'Assemblea d'Experts, el mandat de la qual és de vuit anys, escull el líder suprem.
13 de març.	Eleccions regionals a Alemanya a tres land, entre els quals Baden-Württemberg. Passarà factura a Merkel la política de braços oberts als refugiats? Si es així, s'obrirà el debat intern sobre la seva successió.
17 de març.	Cinquè aniversari de la Resolució 1973 del Consell de Seguretat de l'ONU que va donar cobertura legal a la intervenció internacional a Líbia. Serà una bona ocasió per identificar per què no va aconseguir establir el país i per reflexionar sobre la vigència i l'aplicació del concepte de responsabilitat de protegir.
23 de març.	Data límit per a un acord de pau a Colòmbia. Així ho van fixar el Govern colombià i el cap del secretariat de les FARC (Forces Armades Revolucionàries de Colòmbia) en les converses de l'Havana. Tot indica que el procés de pau és irreversible.
3 d'abril.	Eleccions a Irlanda. És la data més probable encara que no estan formalment convocades. Després de Grècia, Portugal i Espanya, partidaris i contraris de les polítiques d'austeritat es trobaran a les urnes.
10 d'abril.	Eleccions al Perú. Keiko Fujimori, la filla del controvertit president d'origen japonès, encapçala les enquestes. La seva victòria confirmaria el gir a la dreta de la política llatinoamericana però probablement caldrà una segona volta, el 5 de juny.
22 d'abril.	Cerimònia de signatura de l'Acord contra el Canvi Climàtic. En el Dia Internacional de la Mare Terra, Ban Ki-moon ha convocat els líders mundials per a la signatura de l'acord assolit per frenar l'escalfament global. El termini per signar-lo continuarà obert fins al 17 d'abril de 2017 i entrarà en vigor quan l'hagin signat cinquanta-cinc països, que representaran el 55% de les emissions globals.
5 de maig.	Eleccions a Escòcia. Un test sobre la fortalesa del moviment independentista gairebé dos anys després del referèndum. Els escocesos valoraran si Londres ha complert les promeses amb les quals va aconseguir, al final, la victòria de l'opció de romandre al Regne Unit, i si el vot per l'SNP (Partit Nacional Escocès) segueix essent la millor manera de canalitzar el descontentament amb les polítiques conservadores.
2 de juny.	Cimera de l'OPEP. Probablement els exportadors de petroli continuïn dividits entre aquells qui poden mantenir la producció tot i que això impliqui continuar amb preus baixos i aquells per als quals aquesta situació pugui suposar una amenaça existencial.
8-10 de juny.	Cimera de les Amèriques. La capital del Paraguai, Asunción, acollirà una cimera on es veuran els nous equilibris en les relacions hemisfèriques i l'impacte dels canvis polítics en diverses capitals americanes.
23-24 de juny.	Consell Europeu. Coneixerem el contingut de la nova Estratègia Global de la UE i també el grau d'apropiació que en faran els líders europeus.
9-14 d'agost.	Fòrum Social Mundial a Montreal. Quinzè aniversari del primer fòrum, celebrat a la ciutat brasilera de Porto Alegre, definida, de vegades, com el Davos dels moviments alternatius. Per primer cop té lloc en una ciutat del «Nord».
5-21 d'agost.	Jocs Olímpics de Rio de Janeiro. Exposaran al món les contradiccions del model de creixement brasiler i les dificultats polítiques de la presidenta Dilma Rousseff. Cal destacar que els atletes russos no hi podran participar per causes relacionades amb el dopatge. D'altra banda, probablement, les demandes de respectar la immemorial treva olímpica siguin ignorades en diferents escenaris de conflicte.
4-5 de setembre.	Cimera del G-20 a Hangzhou. Per primera vegada, aquest grup que reuneix les principals economies del planeta es congrega a la Xina. La desacceleració de les economies emergents, els impactes de la caiguda del preu del petroli i la política monetària estaran presents en les discussions i la cobertura informativa de la cimera.
13-26 de setembre.	71a Sessió de l'Assemblea General de les Nacions Unides. Aparador per als líders mundials. Caldrà estar atents al darrer discurs de Barack Obama, que va accedir a la presidència amb un compromís amb el multilateralisme. També serà l'última sessió de Ban Ki-moon com a Secretari General. Al 2016 s'haurà d'escollir el seu successor.
18 de setembre.	Eleccions legislatives a Rússia. L'interès no rau en el resultat (la victòria de Rússia Unida és segura) sinó en com es desenvoluparan les eleccions (quina quantitat d'expressió de disconformitat permetrà el Kremlin).
17-20 d'octubre.	Habitat III. Quito acollirà la tercera Conferència de les Nacions Unides sobre Habitatge i Desenvolupament Urbà Sostenible, un fòrum que es reuneix cada vint anys i l'agenda del qual durà a l'àmbit local els Objectius de Desenvolupament Sostenible i les conclusions de l'acord climàtic de París.
6 de novembre.	Eleccions a Nicaragua. Unes eleccions marcades per la polarització si, com tothom preveu, Daniel Ortega s'hi torna a presentar, i l'oposició, seguint l'exemple veneçolà, hi compareix unida.
8 de novembre.	Eleccions presidencials als EUA. Canviarà el rumb de la política exterior i de la política migratòria? Dues de les qüestions que centraran la campanya i dos poderosos motius pels quals tothom mirarà cap a Washington.
27 de novembre.	Eleccions presidencials a la República Democràtica del Congo. La cerca d'un nou mandat de Joseph Kabila pot provocar inestabilitat, especialment a l'est del país.
31 de desembre.	25è aniversari de la dissolució de la Unió Soviètica. Una bona ocasió per reflexionar sobre la manera de relacionar-se de Rússia amb els seus veïns i sobre els conflictes congelats de l'espai exsoviètic (Transdnièster, Nagorno-Karabakh, Abkhàzia i Ossètia, entre d'altres).

... i deu més que continuen a l'espera de data.

Referèndum britànic sobre la pertinença a la UE.	Encara que Cameron es va donar de marge fins a finals del 2017, el més probable és que els britànics estiguin cridats a pronunciar-se sobre un nou encaix del seu país a la UE a mitjan 2016.
Acord de pau a Xipre.	Potser sigui massa optimista incloure aquest tema a la llista. Però mai abans no s'havia estat tan a prop de posar fi a un conflicte de més de quaranta anys.
Consell Europeu extraordinari sobre refugiats o política migratòria.	Pot ser que es convoqui després d'una gran tragèdia, després d'un augment d'arribades a les costes europees o, simplement, en constatar que els plans de redistribució són un clamorós fracàs i que el sistema d'asil ha quedat superat per les circumstàncies.
Clausura de les negociacions del TTIP.	Aquest era el marge que s'havien donat els Estats Units i la UE. La mobilització social hi juga en contra, però la voluntat d'aprofitar l'últim any de mandat d'Obama empeny a favor.
Conferència internacional sobre la pau a Síria.	Les converses de Ginebra segueixen centrades en qui s'ha d'asseure a la taula. Veurem el 2016 un esforç diplomàtic per parlar del què i del com i no del qui?
Cimera de la Lliga Àrab al Marroc.	Així es va decidir el març del 2015 però no se n'ha comunicat encara la data. Probablement sigui una ocasió en què l'Àrab Saudita intenti projectar el seu lideratge regional. Cal recordar que el Marroc és un ferm aliat dels saudites.
Eleccions regionals i locals a Tunísia.	Cinc anys després de la caiguda de Ben Ali, els tunisians no han pogut elegir encara els seus alcaldes. Fer-ho és essencial per consolidar la fràgil transició democràtica.
Obertura del canal de Panamà.	Prevista per al mes d'abril, però encara sense una data oficial. Donarà més visibilitat a la importància estratègica dels grans fluxos marítims i s'especularà sobre la viabilitat de rutes alternatives.
Impeachment a Dilma Rousseff.	Amb tres fronts oberts —Congrés, Tribunal Electoral i opinió pública— la presidenta del Brasil ha aconseguit preservar les aliances que, tot i que són volàtils, li permeten mantenir-se al capdavant del Govern. Els Jocs Olímpics li poden proporcionar una treva però, després, els càlculs del soci gran de la coalició governamental, el Partit del Moviment Democràtic Brasiler (PMDB), podrien canviar.
Tancament del penal de Guantánamo.	Obama va prometre fer-ho durant el seu primer any a la Casa Blanca i ha repetit que el penal és car i ineficient. Complirà la seva promesa encara que sigui set anys més tard o deixarà la patata calenta en mans del seu successor o successora? Es consumarà amb una visita històrica a l'illa?